

Rada Asociace krajů České republiky

Úvod:

V souvislosti s přípravou vyjednávání podmínek pro nové Programovací období 2028+ Rada AKČR na svém 16. zasedání, které se konalo dne 22.9.2023 v Teplicích schválila, v rámci předloženého tisku č. 149 a přijatého usnesení č. 190, vytvoření pracovního týmu AKČR, vyjednávacího týmu expertů a koordinátora pro úspěšné nastavení parametrů nového Programového období 2028+.

S ohledem na výše uvedené pracovní tým AKČR zpracoval níže uvedený materiál, který definuje návrh pozice (úlohy) Asociace krajů České republiky pro vyjednávání podmínek v Programovém období 2028+ (budoucí nastavení kohezní politiky EU).

Teze a deklarace:

Asociace krajů České republiky:

- **zdůrazňuje, že politika soudržnosti musí pokračovat dál a musí ještě výrazněji přispívat ke snižování socioekonomických rozdílů mezi regiony uvnitř EU, rovněž i k rozvoji všech regionů jako nástroj uplatňování regionální politiky, a tím naplňovat svůj prioritní účel; v podmínkách České republiky vnímáme aplikaci této politiky především vůči krajům, jejich rozvoji a snižování socioekonomických rozdílů mezi nimi;**
- považuje správné strategické i procesní nastavení kohezní politiky na úrovni EU i v rámci České republiky od roku 2028 za velmi důležité a má ambice zásadním způsobem přispět svými podněty, návrhy, připomínkami a činnostmi k její efektivní a účelné přípravě i implementaci;
- je si vědoma, že celá Evropská unie stojí na počátku úvah o budoucím směřování kohezní politiky a že diskuse může být – a pravděpodobně bude – ovlivněna nejen dosavadními výsledky této politiky, ale také aktuální geopolitickou, hospodářskou a sociální situací, která je za mnoho posledních let jedna z nejsložitějších;
- zdůrazňuje, že Evropa může v této situaci uspět jedině tehdy, když dokáže zajistit svoji bezpečnost, když bude nadále ekonomicky prosperovat, podporovat rozvojové investice a lidský kapitál a když zůstane soudržná. Soudržnost a konkurenceschopnost Evropské unie je zásadní podmínkou pro úspěch EU na mezinárodním poli jak v oblasti ekonomické, tak politické;
- uvědomuje si, že se daří snižovat rozdíly mezi regiony/kraji jen částečně a že se zároveň objevuje řada nových regionálně specifických problémů, jako jsou kraje v rozvojové pasti či nebezpečí pádu do ní, úbytek talentů, lokální problémy dané klimatickou

změnou, demografickými změnami, hospodářskou minulostí, místním rozvojem či migrací;

- uvědomuje si, že nelze postihnout v rámci celé Evropské unie kompletní škálu problémů a potřeb na té nejnižší úrovni a z evropské centrální úrovně je pak na ni těžké dohlédnout. **Kraje České republiky by se tak i na základě principu subsidiarity měly stát hlavní úrovní implementace kohezní politiky – tato úroveň dokáže integrovat investiční a rozvojové aktivity v rámci širšího územního celku při zachování cíleného a vyváženého přístupu k hlavním problémům území a zohlednění potřeb obcí na svém území;**
- je přesvědčena, že pravidla implementace kohezní politiky jsou nadále poměrně složitá a je tak stěžejní pokračovat ve zjednodušování jak na úrovni EU, tak zejména v rámci pravidel daných českou legislativou nad ta evropská;
- uvědomuje si, že řešení klimatické změny a kvalita životního prostředí jsou důležitými úkoly pro budoucnost. Přímé prostředky na jejich dosažení však nemají být na úkor kohezních cílů.

Asociace krajů deklaruje, že Integrované (synergické) regionální strategie (IRS):

- budou flexibilním nástrojem pro lépe zacílený přístup k realitě a specifikám jednotlivých krajů, budou definovat potřeby a priority funkčního území krajů, popisovat očekávané výsledky a dopady intervencí v rámci daného kraje a obsahovat seznam klíčových projektů a aktivit veřejného, podnikatelského, akademického a neziskového sektoru, které díky vzájemné provázanosti přispějí jako celek k efektivnějšímu řešení konkrétních problémů a výzev než při dílčí realizaci jako samostatné izolované akce;
- budou umožňovat přípravu i časově náročnějších komplexních projektů;
- budou reagovat na aktuální potřeby krajů a díky pokrytí celého území České republiky budou na jedné straně efektivně přispívat k akceleraci rozvojových aktivit v jádrových územích krajů a na straně druhé podporovat rozvojové aktivity v hospodářsky a sociálně ohrožených územích, příhraničních či vnitřních perifériích, středně velkých měst a území bývalých vojenských újezdů, a to při zohlednění skutečného stavu území, jeho potenciálu a potřeb a s cílem především efektivního propojování;
- budou zpracovány a realizovány na partnerském přístupu za využití dosavadních zkušeností z fungování integrovaných nástrojů a Operačního programu spravedlivá transformace;
- budou řízeny za významného přispění „regionálních stálých konferencí“, pracovních skupin a platforem v každém kraji, které se budou aktivně podílet zejména na přípravě a realizaci integrovaných (synergických) regionálních strategií, stanovování priorit naplňujících definované cíle, nastavování zaměření a podmínek jednotlivých výzev či návrhů hodnotících kritérií pro výběr konkrétních projektů s nejvyšší přidanou hodnotou pro rozvoj krajů, a to vše prostřednictvím intenzivní spolupráce s relevantními subjekty na národní úrovni a v koordinaci se zástupci ostatních integrovaných nástrojů v území;

- budou efektivně kombinovat a využívat výhod jednotlivých typů projektů a operací, jako jsou například strategické projekty, zastřešující skupinové projekty, tematické výzvy či finanční nástroje;
- budou významným nástrojem jak v tématech, kde lze předpokládat převis projektů (díky schopnosti regionálních partnerů prioritizovat projekty s největším dopadem a synergickým efektem), tak v tématech, kde je projektů nedostatek (díky schopnosti regionálních partnerů zaměřit se na iniciaci projektů a zvyšování absorpční kapacity v kraji), či v tématech, která se týkají vybraných liniových staveb (díky schopnosti zajistit návaznost jednotlivých úseků řešených v různých termínech realizace);
- budou v maximální možné míře soustředěny na výsledky a dopady intervencí na občany a rozvoj území;
- by měly být využity i pro koordinaci dalších evropských, národních a jiných finančních zdrojů, aby tím byly zvýšeny synergické efekty při koordinaci vícezdrojového řešení konkrétních problémů v území.

Závěr:

Rada Asociace krajů:

- je přesvědčena, že je nutné zvýšit efektivitu a flexibilitu kohezní politiky, více ji koordinovat na regionální/krajské úrovni a **zajišťovat provázanost mezi městskými a venkovskými oblastmi v rámci funkčních regionů;**
- bude prosazovat, aby se místo často velmi izolovaných projektů realizovaly vzájemně provázané projekty s většími synergickými dopady;
- konstatuje, že **koordinace na krajské úrovni je v podmínkách ČR klíčová pro dosažení hlavního cíle kohezní politiky – sblížení socioekonomické úrovně regionů/krajů v rámci ČR, ale i v rámci EU, a to při zachování kontinuálního růstu všech regionů;**
- **konstatuje, že dosavadní úloha krajů v implementaci kohezní politiky v období 2021-2027 byla až na drobné výjimky omezena na roli prostého příjemce podpory a potenciál krajů zajišťovat provázanost investic a zákonem daná odpovědnost usměrňovat rozvoj území byly značně omezeny;**
- konstatuje, že na krajské úrovni vznikly mechanismy zajišťující partnerský přístup při vytváření strategií rozvoje území a generování provázaných projektů se zásadním vlivem na rozvoj kraje a řešení tzv. územní dimenze, jež prosazuje takové zacílení veřejné politiky a operačních programů, které zohledňuje odlišné výchozí podmínky a cíle různých typů území. Potenciál těchto mechanismů však není dostatečně využíván;
- konstatuje, že některé zásadní investice z fondů EU byly realizovány bez dostatečného posouzení regionálních dopadů a nebyly tak zajištěny návazné investice, které mohly zvýšit dopad takové intervence;
- **má ambici, aby kraje hrály aktivní a zásadní koordinační a komunikační roli vycházející z právního řádu České republiky při zpracování Integrovaných (synergických) regionálních strategií (IRS) vzniklých na základě spolupráce**

partnerů na krajské úrovni, které by obsahovaly soubor vzájemně provázaných projektů a aktivit financovaných z dostupných evropských, popř. národních zdrojů po roce 2028. Vyjma hl. města Prahy ale zároveň nesměřuje iniciativu k vzniku samostatných operačních programů pro každý region v rámci budoucí podoby kohezní politiky 2028+;

- konstatuje, že hl. město Praha v postavení města i kraje plně podporuje rozvoj strategického a regionálního přístupu a posílení role územní dimenze jak krajů, tak integrovaných nástrojů;
- konstatuje, že hl. město Praha má natolik specifické postavení s významným celorepublikovým dopadem, že potřebuje vlastní individuální přístup a specifické podmínky v rámci nastavení kohezní politiky na národní úrovni;
- konstatuje, že v případě hl. města Prahy je účelné a vhodné posílit podporu Pražské metropolitní oblasti jako nástroje pro významnou spolupráci v území;
- nemá ambice, aby kraje nahradily v budoucím programovém období zavedené integrované nástroje na úrovni městských aglomerací a venkovských oblastí, ale chce být pro tyto nástroje partnerem a řešit vzájemné synergie a doplňkovost na platformě „regionálních stálých konferencí“, které mohou při přípravě a realizaci projektů mezi integrovanými nástroji na úrovni regionů, měst a venkova vznikat.

Vzhledem k výše uvedeným tezím, deklaracím a závěrům, které zpracoval pracovní tým AKČR pro vyjednávání podmínek v Programového období 2028+ (budoucí nastavení kohezní politiky EU), je v rámci závěru navrženo ke schválení níže uvedené usnesení: